

V. Nawoord

De aanleiding voor deze publicatie is de verlening van het stadrecht aan Tholen op 7 december 1366, nu 650 jaar geleden. Dankzij de studie van Dr. J.C.M. Cox is de tekst en vertaling van de stadskeur beschikbaar. Doordat we de inhoud van de stadskeur kennen, kunnen we ons een beeld vormen van dat wat toentertijd als belangrijk werd gezien. We moeten ons wel realiseren dat in de loop van de tijd de nodige artikelen zijn gewijzigd en/of toegevoegd, maar de stadskeur van 1366 vormt de basis. Doordat zij in de stadkeur bij name worden genoemd, weten we ook welke functionarissen het bestuur van de stad, uit naam van de landsheer, hebben uitgeoefend. Vandaar dat er aandacht is geschonken aan de inhoud van die functie en de positie van die functionarissen die voor alle steden in Nederland vrijwel hetzelfde was. Tholen wijkt daarin niet af en past daarmee in het beeld van de stedelijke ontwikkeling zoals die in Nederland heeft plaatsgevonden. Alleen de aanleiding voor het verkrijgen van stadrechten, zoals voor Tholen het hebben van een tol, kan per stad verschillen.

De aanwezigheid van de tol positioneerde Tholen als markant punt op de handelsroutes tussen Vlaanderen en Holland en zelfs het Duitse achterland. Tholen ontwikkelde zich vooral als een lokaal en regionaal centrum, met een marktfunctie voor vooral agrarische producten. Daarnaast waren er zoutketen, zoals ook in een aantal andere Zeeuwse steden. Dat er internationale handelscontacten met Engeland, Frankrijk en Duitsland zijn geweest weten we, maar over de aard en omvang kan maar weinig worden gezegd. Dit heeft er overigens niet toe geleid dat Tholen een handelsplaats van betekenis is geworden. Ging het aanvankelijk economisch redelijk goed, de stadsbrand van 1452 had dramatische gevolgen. Lukte het nog om relatief snel de stadspoorten en het stadhuis te herbouwen, al spoedig raakte de stad steeds

verder in armoede. Zo zelfs dat ze in 1505 verkocht, en tot 1550 verpand werd aan de heer van Bergen; Jan van Glymes. Daarmee raakte Tholen tevens haar vierde plaats kwijt als stemhebbende stad in de Staten van Zeeland. In 1550 kreeg ze die stem in de Staten wel terug maar dan op de vijfde plaats.

Veel meer dan hier over het wonen en leven in Tholen rond 1366 is beschreven, valt niet weer te geven. Wellicht dat er op basis van informatie hierover uit andere, vooral Zeeuwse, steden meer valt af te leiden hoe het leven er in Tholen kan hebben uitgezien. Maar dat vraagt, zoals al eerder is aangegeven, een aparte studie.

Op basis van de voor deze beschrijving gebruikte bronnen en literatuur is wel een beeld te vormen, al is het meer schetsmatig en daarmee zeker niet compleet. Het beeld dat hier is geschetst wil Tholen rond 1366 plaatsen in een bredere context dan die van de ontwikkelingen van de stad alleen. Tholen was in wisselende perioden onderdeel van het graafschap Holland, Zeeland en Hegegowen, en daarmee van en onder invloed van de ontwikkelingen die deze gebieden in deze periode doormaakten. In de verder politieke ontwikkelingen werd het onderdeel van een steeds groter geheel, tot zelfs in de vijftiende eeuw van het Bourgondische en Habsburgse Rijk. Hiermee zullen de Tholenaren in het alledaagse leven niet steeds zijn geconfronteerd, maar de stadsbestuurders uiteraard wel. Hadden ze aanvankelijk te doen met de graven van Henegouwen, Blois en Beieren, na 1437 waren dat Bourgondië en tot slot de Habsburgers. Of deze machthebbers zich persoonlijk met de verzoeken vanuit Tholen hebben bemoeid valt niet vast te stellen. De aanhef in de stukken is een standaardformulering geweest en is door 'klerken' opgesteld. De bestuurders maakten wel hun opwachting aan de hoven van deze landsheren en voerden dus op hoog niveau overleg met hen en hun vertegenwoordigers. Al moeten we

ons wel realiseren dat zij het daarbij aflegden tegen de vertegenwoordigers van belangrijker steden. De inwoners van Tholen hebben wel de gevolgen gevoeld van met name de oorlogsactiviteiten van de landsheren. Er was niet alleen vastgelegd dat er een heervaart, in de vorm van een kogge met bemanning, beschikbaar moest worden gesteld. Maar ook dat, wanneer er kosten gemaakt moesten worden zoals bijvoorbeeld bij het beleg van het kasteel en de stad Sluis, zij daarvoor een deel van de rekening gepresenteerd kregen in de vorm van verhoging van de stadsaccijnzen en extra accijnzen. Hierdoor raakte de bevolking betrokken bij een oorlog waar ze verder part noch deel aan had.

De inwoners van Tholen zullen zich in de late Middeleeuwen in hun gebruiken, gewoonten en opvattingen niet hebben onderscheiden van inwoners van de andere steden in Zeeland en Holland of Vlaanderen. Geboorte, leven en dood voltrok zich binnen de kaders die het geloof stelde en daarmee vormde de kerk het middelpunt van het leven. Dat uitte zich in deelname aan de kerkelijke rituelen zoals het bijwonen van de missen, het vieren van de heiligendagen en het deelnemen aan processies. De elite onder de gelovigen sloot zich ook aan bij een grote beweging als de kruistochten, zoals blijkt uit de kruisvaart van Hendrik Buffel naar Egypte, die ter herinnering daaraan zijn huis 'Klein Egypte' noemde. Op die manier, en als pelgrims naar dichterbij gelegen pelgrimsoorden als Aken, werden de inwoners geconfronteerd met bewegingen en een wereld die ver van hun dagelijks bestaan af stonden.

Tholen hoe klein ook, zeker wat betreft het aantal inwoners, hoe lokaal en regionaal ook georiënteerd, het was wel onderdeel van een grotere wereld. Al zullen de inwoners zich dat niet altijd zo hebben gerealiseerd. Voor hen was de directe omgeving de

realiteit, en daarin probeerde de stadskeur een zekere mate van duidelijkheid en veiligheid te waarborgen.